

АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ТА ПЕРСПЕКТИВ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ЕЛЕКТРОННОГО ПОРТФОЛІО ВИКЛАДАЧАМИ ВИЩИХ МЕДИЧНИХ (ФАРМАЦЕВТИЧНИХ) НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті розкривається актуальність використання нових підходів до формування професійної, зокрема, психолого-педагогічної компетентності викладачів вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів. Проаналізовані останні дослідження щодо визначення поняття «портфоліо» в системі вищої освіти. Визначені завдання, які може вирішити викладач за допомогою технології електронного портфоліо. Розкриті можливості та перспективи використання електронного портфоліо з метою формування психолого-педагогічної компетентності викладачів.

Ключові слова: система вищої медичної освіти, компетентнісний підхід, психолого-педагогічна компетентність викладача вищого медичного (фармацевтичного) навчального закладу, технологія електронного портфоліо.

Постановка проблеми. Євроінтеграційні процеси, які нині відбуваються в суспільстві породжують зміни у системі вищої освіти. Угода про асоціацію між Україною та ЄС є одним з керівних документів, в якій наголошується про здійснення реформування медичної галузі відповідно до Європейського плану дій. Аналіз концептуальних положень нормативно-правових документів та науково-педагогічної літератури засвідчив, що метою змін у вищій освіті є створення уніфікованих критеріїв, методологій та систем контролю, а також взаємовизнання дипломів про вищу освіту, сприяння мобільності студентів [3; 5]. Деякими з інструментів реалізації цілей євроінтеграції медичної освіти є: запровадження в навчальний процес європейської кредитно-трансферної системи (СКТС); реалізація проекту Тюнінг (гармонізації освітянських структур та освітніх програм на основі різноманітності та автономності, TUNING); сприяння мобільності студентів, викладачів та науковців; імплементація національної рамки кваліфікацій; запровадження парадигми студентоцентрованого навчання на основі компетентнісного підходу.

Зважаючи на окреслені положення, одним із пріоритетних завдань модернізації системи вищої медичної освіти стає необхідність підвищення якості підготовки викладача, формування його професійної, зокрема, психолого-педагогічної компетентності, в умовах неперервної освіти відповідно до вимог, цілей і завдань національної освіти як складової європейського освітнього простору. Отже, для ефективного формування психолого-педагогічної компетентності викладача, необхідне запровадження ефективних інноваційних педагогічних технологій.

На нашу думку, технологія електронного портфоліо найбільш вдало може врахувати поставлені вимоги, забезпечити ефективне формування та оцінювання психолого-педагогічної компетентності викладачів вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів та допомогти у реалізації концепції неперервної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні поняття «портфоліо» в освіті набуває неабиякої популярності, але декілька століть тому «портфоліо» використовували здебільшого архітектори та художники з метою презентації своїх робіт. Сам термін «portfolio» означає портфель документів, фотографій, робіт. Вперше ідея використання портфоліо в освітньому середовищі виникла в США у 80 рр. XX століття та дуже швидкими темпами набула розповсюдження в навчальних закладах Канади, Європи та Японії. В Україні портфоліо в освіті використовується останні 10-15 років [1].

Над проблемою імплементації технології портфоліо в освітній процес активно працюють сучасні науковці. Широко досліджуються в педагогіці різні підходи до визначення поняття «портфоліо», охарактеризовані види та структура (В. Загвоздкін, Г. Голуб, Я. Бельмаз). Розкриті методичні аспекти використання портфоліо під час профільного навчання (Т. Новикова, М. Пінська, О. Прутченков), вивчаються питання використання портфоліо під час дистанційної освіти (Є. Полат). Вітчизняні та зарубіжні науковці розглядають портфоліо як: засіб узагальнення та систематизації педагогічних досягнень (В. Кириченко); інструмент формування професійної компетентності педагога (А. Кендюхова, І. Смирнова); засіб моніторингу сформованості компетентностей фахівця (Т. Горбунова, Н. Бахлова, Є. Ігнатєва, Є. Ігоніна, Х. Керулайнен, Є. Кондратенко, Є. Семенова, О. Тумашева, О. Берсенова); метод

управління індивідуальною освітньою траєкторією (Н. Сивас, Є. Тур). Все більше приділяється увага використанню електронного портфоліо в освіті як інструменту вимірювання результатів діяльності викладача (О. Смолянинова, Н. Шиліна, А. Jennifer, М. Godon Graig, Н. Морзе, Л. Варченко-Троценко).

Метою публікації є аналіз можливостей та розкриття потенціалу використання технології електронного портфоліо, як засобу формування психолого-педагогічної компетентності викладача вищого медичного (фармацевтичного) навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. Не зважаючи на велику кількість публікацій єдиного бачення застосування портфоліо в освіті не визначено. Різняться види, зміст та призначення портфоліо.

Специфіка використання портфоліо в США полягає у зосередженні уваги на аутентичному оцінюванні, яке в першу чергу застосовується у практико-орієнтовній діяльності та передбачає оцінювання сформованості умінь, навичок особистості в умовах ситуації, максимально наближеної до вимог сфери професійної діяльності. У Великобританії портфоліо розглядається як інструмент оцінювання, що надає можливість оцінити не тільки когнітивну складову компетентностей викладача, але й реалізувати особистіно-орієнтований підхід у професійному вдосконаленні фахівців. У Німеччині здебільшого використовується накопичувальна функція портфоліо – «портфоліо досягнень» [1].

Деякі вітчизняні науковці так само розглядають портфоліо, як накопичувальну папку з результатами роботи. Проте дехто вбачає більш глибокий підхід і пропонує застосування портфоліо як педагогічної технології, яка може слугувати засобом формування професійних компетентностей. Використання електронного портфоліо в освіті має великий потенціал, який буде розкритий лише за умови більш глибокого психолого-педагогічного аналізу нових вимог до викладача вищого навчального закладу. Врахування зарубіжного досвіду, де електронне портфоліо розглядається, як освітня філософія з психолого-педагогічним підґрунтям, надасть можливість підійти до його створення, як до безперервного процесу на основі рефлексії. Це дозволить викладачу систематично аналізувати власну педагогічну діяльність, здійснювати якісну оцінку результату, вибудовувати план подальшої роботи та підвищувати її ефективність.

Отже, розкрити повний потенціал портфоліо під час формування психолого-педагогічної компетентності викладача вищого медичного (фармацевтичного) навчального закладу, можливо завдяки використанню електронного портфоліо як педагогічної технології. Педагогічна технологія означає системну сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, які використовуються для досягнення педагогічної мети (М. Кларін). На підтвердження нашої думки розглянемо відповідність портфоліо ознакам педагогічної технології [4]: концептуальність; діагностичне визначення цілей і результативності; економічність (оптимізація праці педагога і досягнення запланованих результатів у найменші строки); алгоритмізованість, проєктованість, цілісність, керованість; коригованість (можливість постійного оперативного зворотного зв'язку, послідовно орієнтованого на чітко визначені цілі); візуалізація (передбачає використання аудіовізуальної та інформаційно-комп'ютерної техніки, а також конструювання та застосування різноманітних дидактичних матеріалів і оригінальних наочних посібників).

Таким чином, суттєвими характеристиками технології портфоліо є те, що воно не тільки декларує та забезпечує вимірювання результатів діяльності викладача, а й надає можливість рефлексії та самооцінки, дозволяє проєктувати, контролювати та корегувати всі етапи формування власної психолого-педагогічної компетентності.

Використання технології електронного портфоліо у післядипломній освіті викладачів вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів надає можливість врахувати компетентнісний, особисто-орієнтований, діяльнісний, андрагогічний підходи та концепцію неперервної освіти.

Технологія портфоліо, як засіб формування психолого-педагогічної компетентності викладачів дозволяє вирішувати цілий спектр завдань та виконує різноманітні функції під час професійного зростання педагога:

- відстеження та оцінювання сформованості загальних та професійних компетентностей викладача;
- відстеження та оцінювання засвоєння нових видів професійної діяльності викладача;
- відстеження та оцінювання інших досягнень в рамках індивідуальної освітньої траєкторії педагога;
- розвиток навичок цілепокладання, планування, самоорганізації та інших професійно важливих навичок та умінь;
- формування конкурентностпроможності викладача відповідно до сучасних вимог освітнього середовища;
- планування та організація власної діяльності;
- формування здатності до постановки та реалізації цілей;
- проєктування професійного, особистісного розвитку і саморозвитку;

– формування мотивації до саморозвитку та самовдосконалення, мотивації досягнень і мотивації до професійної діяльності;

- розвиток активності та самостійності викладача;
- систематизація навчально-методичних матеріалів;
- системна реалізація самоосвіти і освітньої рефлексії;
- розвиток передумов успішної соціалізації у професійному середовищі.

Більш ширші можливості відкриває перед викладачем використання електронне портфоліо [2]:

- швидке оновлення актуальних даних;
- перевірка правильності та коректності вмісту (всіма учасниками освітнього процесу);
- аналіз даних з метою отримання рейтингових показників;
- можливість для кожного на презентувати себе у мережі Інтернет;
- наявність повного актуального резюме для кожного викладача;
- проведення рефлексії власної діяльності на основі порівняння своїх показників з відповідними показниками колег.

Зазначений діапазон можливостей та завдань, які можливо вирішити за допомогою технології електронного портфоліо свідчить про великі перспективи використання цієї технології як засобу формування психолого-педагогічної компетентності викладача вищого медичного (фармацевтичного) навчального закладу.

Розробка електронного портфоліо передбачає знання та розуміння структури його побудови, яка розкриває основні аспекти діяльності викладача. Вона складається з логічно пов'язаних розділів, які характеризуються взаємопроникненням та взаємодоповненням кожного елемента. Портфоліо викладача завжди буде індивідуальним результатом творчого підходу, оскільки залежить від особистості самого педагога, мети створення, дисципліни, що викладається, галузі до якої належить навчальний заклад тощо.

Висновки. Використання електронного портфоліо як педагогічної технології у вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладах та закладах післядипломної освіти набуває все більшого розповсюдження. У зарубіжній та вітчизняній освіті технологія портфоліо розглядається як технологія, що орієнтована на результат діяльності, тобто базується на компетентнісному, особистісно-орієнтованому, діяльнісному та андрагогічному підходах в умовах неперервної освіти. Ряд науковців розглядають технологію електронного портфоліо як інструмент діагностики сформованості професійної компетентності викладачів. Але ми вбачаємо більш широке розуміння технології електронного портфоліо, яке не тільки виступає інструментом вимірювання, а й засобом формування зазначених компетентностей.

Отже, аналіз можливостей технології електронного портфоліо показав перспективи його застосування як одного із засобів формування психолого-педагогічної компетентності викладача вищого медичного (фармацевтичного) навчального закладу. Це дозволить якісно підвищити рівень їх професійної компетентності, враховуючи сучасні вимоги суспільства та євроінтеграційні зміни у системі освіти.

Наше дослідження не вичерпує повноти викладення. Подальші перспективи наукової роботи вбачаємо у розробці методичних рекомендацій щодо застосування технології електронного портфоліо викладачами в умовах неперервної освіти.

Використані джерела

1. Кондратенко Е. В. Портфоліо как технология оценивания профессиональных компетенций студентов / Е. В. Кондратенко // Вестник Марийского государственного университета. – 2014. – № 1 (13). – С. 176–180.
2. Морзе Н. Електронне портфоліо як інструмент вимірювання результатів діяльності викладача сучасного вишу / Н. Морзе, Л. Варченко-Троценко // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2014. – № 5. – С. 36-41.
3. Філоненко М.М. Педагогічна складова в програмах підготовки доктора філософії галузі знань «охорона здоров'я» / М. М. Філоненко, Х. В. Подковко // Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка : зб. наук. пр. – К. : Київ. ун-т Б. Грінченка, 2016. – № 26. – С. 88-91.
4. Чепіль М.М. Педагогічні технології : навч. посіб. / М.М. Чепіль, Н.З. Дудник. – К. : Академвидав, 2012. – 224 с.
5. Kyrychok V. A. Communicative competence formation of a higher educational institution lecture by means of interactive technology in teaching and education / V.A. Kyrychok, S. V. Mitina, A. A. Ilchenko // DeutscherWissenschaftsherold. – № 1. – 2017. – P. 38–41.

**THE ANALYSIS OF POSSIBILITIES AND PROSPECTS
OF USING THE TECHNOLOGY OF E-PORTFOLIO BY THE TEACHERS
OF HIGHER MEDICAL (PHARMACEUTICAL)
EDUCATIONAL INSTITUTIONS**

The processes of eurointegration that presently take place in the society generate the changes in the system of higher education.

The analysis of regulatory documents and scientific and pedagogical literature witnessed that the aim of the changes in higher education is: the introduction in the educational process of the European credit-transfer system (ECTS); the realization of project Tuning (the harmonization of educative structures and educational programs on the basis of variety and autonomy, TUNING); the facilitation to mobility of the students, teachers and scientists; the implementation of national scope of qualifications; the input of paradigm of the studies centered on the students on the basis of competence approach. One of the foreground task of modernization of the system of higher medical education is the necessity to improve the quality of training of the teacher, the formation of its psycho-pedagogical competence in the terms of continuous education according to the requirements, goals and objectives of the European educational space.

Thus, for the effective formation of psycho-pedagogical competence of the teacher, it is necessary to introduce the effective innovative pedagogical technologies.

In our opinion the technology of e-Portfolio can provide the effective formation and evaluation of psycho-pedagogical competence of the teachers of higher medical (pharmaceutical) institutions in the terms of continuous education.

The technology of Portfolio gives the possibility to declare and measure the results of activity of the teacher, to conduct a reflection and self-esteem, allows to design, to control and adjust all the stages of formation of the own psycho-pedagogical competence.

For creation of e-Portfolio it is necessary to have the knowledge and to understand its structure that exposes the basic aspects of activity of the teacher.

The structure of e-Portfolio consists of the logically constrained chapters that characterize by the interpenetration and the complementarity of each element.

The Portfolio of the teacher will always be the individual result of the creative approach and depend of the personality of the teacher, the aim of the creation, the discipline that is laid out, the industry that the educational institution belongs to and others like that.

In the foreign and blighty education the technology of Portfolio is examined as the technology that is oriented to the result of the activity which is based on the competent, personality-oriented, deedful and andragogical approaches in the conditions of continuous education.

The row of scientists examines the technology of e-Portfolio as an instrument of diagnostics of the formation of professional competence of the teachers. But we see wider understanding of the technology of e-Portfolio that appears as an instrument of measuring and a way to formation of marked competences.

The using of the technology of e-Portfolio in the postgraduated education of the teachers of higher medical (pharmaceutical) educational institutions will allow to qualitatively raise the level of their professional competence considering the modern requirements of society and the changes in eurointegration in the system of education.

Key words: *system of higher medical education; competence approach; psycho-pedagogical competence of the teacher of higher medical (pharmaceutical) educational institution; technology of e-Portfolio.*

Стаття надійшла до редакції 15.03.2017 р.